

Globala och undanskymda historier

Margareta Klingberg och Tom Hunter

Sundsvalls Museum, till 13 resp. 20 september

Tillresta bärplockare i Norrland möter blytungt foto från Londonstadsdelen Hackney i sommarens utställningar på Sundsvalls museum.

Margareta Klingberg har följt bärplockare från olika länder sedan slutet av 1900-talet. Hackneybilderna är skapade av Londonbaserade Tom Hunter. Sambandet mellan de båda utställningarna är inte helt enkelt att förklara, men de behöver varandra. Margareta Klingbergs dokumentära återgivning av migrantarbetares vardag kompletteras av Tom Hunters regisserade bilder från en gammal engelsk arbetarstadsdel på väg att falla sönder. Och tvärtom. Lämningarna efter 1900-talets relativt välordnade västeuropeiska arbetarklassvärld speglar sig i en samtid där migrantarbetare reser jorden runt för att få jobb.

Tom Hunter sägs vara kompis med den mytomspunne graffitikonstnären Banksy. Han är också professor i fotografi vid University of the Arts i London och den första fotokonstnär som har haft en separatutställning på National Gallery i London. Bilderna i Unheralded stories (det betyder ungefär historier i skymundan) som nu kan ses i Sundsvall, är tagna i Hackney, en av Londons fattigaste, hårdaste och mest utsatta stadsdelar. Ett tema är de nu övergivna, offentliga lokaler som en gång i tiden byggdes för arbetarklassen i Hackney. De bilderna är tagna med hålkamera och långa slutartider. Lokalerna framträder ur mörkret som drömbilder från en svunnen tid.

Ett annat tema är iscensatta berättelser från Hackney där människor agerar i olika miljöer. I Hackney Cut från 2010 simmar ett manligt skinnhuvud i en flod. Han drar en gummiflotte på vilken det ligger en kvinna. Mannens rakade skalle sticker upp ur flodens vatten som är täckt av gröna alger. På en annan bild, Death of Coltelli, har Hunter iscensatt en central del av Eugène Delacroixs målning Death of Sardanapalus (1827). Delacroixs målning handlar om en sultan som låter avrätta sitt harem. Hos Hunter handlar bilden om ett italienskt kafé i Hackney som blivit utkonkurrerat av en kebabbar. I Mole man (mullvadsmannen) framträder en man i den grotta han grävt under sitt eget hus i Hackney. Bilderna är fantasieggande men mörka och tunga. Det är i hög grad upp till betraktaren att själv tolka dem.

Hunter skildrar en värld i förfall med spår och minnen från en tid då västeuropeiska samhällen var någorlunda välfungerande även för de mindre bemedlade.

Det är semestertider. E-fyran fylls av en flod av norrgående trafik. Det är hemvändarna, de arbetskraftsexporterade, som nu återvänder till förfallna glesbygder där de kan hitta spår av de liv som levts där. Stannar de i Sundsvall kan de se inte bara Tom Hunters utställning utan också Margareta Klingbergs bilder av bärplockare i norrlandskogarna. Bären till bärindustrin plockas inte längre av invånarna själva, de har dragit söderut. I stället kommer bärplockarna från länder som Litauen, Polen, Ukraina, Bulgarien, Thailand, ja till och med från Kina.

Det är Margareta Klingbergs andra utställning på Sundsvalls museum om bärplockare. I den första utställningen, 2001, visade hon bara bilder från Sverige. Nu har hon följt med bärplockarna till deras hemländer. Risfält i Thailand möter blåbärsskog i Ångermanland. Idén till projektet kom när hon själv jobbade på en bärfirma i mitten av 1980-talet.

Utställningen innehåller flera bildspel och videofilmer, bland annat visas bilder från en strejk i Umeå 2013. Thaiändska bärplockare lämnade sin förläggning och parkerade utanför kommunhuset i Umeå sedan de blivit blåsta på sin lön. De var skuldsatta och i desperat behov av pengar. Historien slutade med att deras lån skrevs av men innan dess hann en av de strejkande ta livet av sig.

– Utställningen visar vidden av det här, det kan gå bra och det kan gå väldigt illa, säger Margareta Klingberg.

– De som var här 2011 fick bra betalt, 16 kronor kilot, men förra året fick de bara åtta eller nio kronor kilot.

De thailändska bärplockarna har stora omkostnader när de reser till Sverige. De reser med thailändska bemanningsföretag och ska vara garanterade en månadslön på 22 000 kronor. På en vägg i utställningen visas en grupp thailändares inkomster under nio veckor i Sverige. Förtjänsterna varierar från 88 469 kronor till 39 500 kronor.

De som kommer från öststaterna reser på egen hand och säljer sina plockade bär till aktuellt kilopris.

Bortsett från strejkfilmen andas Margareta Klingbergs foton och videofilmer en sorts vänlig, färgglad globaliseringsoptimism, som om hela hanteringen med migrantarbetare var en rolig lek där det största problemet är eventuell främlingsfientlighet hos kvarvarande rester av lokalbefolkningen.

Text och foto: Karin Kämsby
Volym 2015-06-29